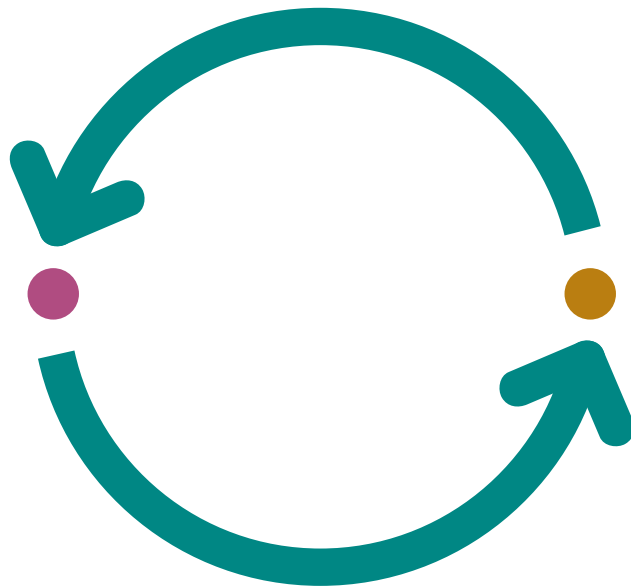

ProVe-malli

Projektien vertaisarviointimalli

2015

Projektipäällikkö Jenni Tuomela,
Luustoliiton Luustopiiri-hanke

Projektipäällikkö Kaisa Humaljoki,
ADHD-liiton Porina-projekti

Sisällyshuettelo

1. Johdanto	4
2. Vertaisarviointi	5
2.1 Vertaisarviointi menetelmänä	5
2.2 Luustopiirin ja Porinan vertaisarvioinnin tausta	5
3. ProVe-mallin prosessikuvaus	6
4. ProVe -mallin käytännön sovellus Luustopiiri- ja Porina-projektien vertaisarvioinnissa	7
4.1 Vertaisarvioinnin kohteena oleva toiminta	7
4.1.1 Luustopiiri-projekti	
4.1.2 Porina-projekti	7
4.2 Luustopiiri- ja Porina-projektin vertaisarvioinnin tavoitteet ja tarkoitus	7
4.3 Vertaisarvioinnin toteutus	8
4.3.1 Vertaisarvioinnin eteneminen	8
4.3.2 Vertaisarvioinnissa käytetyt tiedonkeruumenetelmät ja analysointi	9
4.3.2.1 Tutustuminen	9
4.3.2.2 Haastattelu	9
4.3.2.3 Vertaiskäynti	10
4.3.2.4 Sisällön analyysi ja aineiston arviointimenetelmät	10
5. Arviointia ProVe -mallin toimivuudesta käytännössä	11
5.1 Toteutuneen vertaisarvioinnin eri näkökulmat	11
5.2 Vertaistoimijoiden arvio ProVe -mallin toimivuudesta	12
6. Luustopiiri- ja Porina-projektien vertaisarvioinnissa käytetyt resurssit	13
6.1. Aika- ja henkilöstöresurssit	13
6.2. Taloudelliset resurssit	13
7. Pohdinta	13
8. Tekijöiden johtopäätökset	14
Lähteet	15

1. Johdanto

Tässä Vertaisarvioinnin raportissa kuvataan Luustoliiton Luustopiiri-hankkeen sekä ADHD-liiton Porina-projektin vuosina 2013-2015 kehittämää ProVe -mallia. ProVe -malli on arviointimenetelmä, jonka avulla erilaiset projektit voivat arvioida keskenään yhteisesti sovittua arviointikohdetta. Arviointi tapahtuu prosessiluonteisesti, joka mahdollistaa arviointitulosten hyödyntämisen projektin toimintoja kehitettäessä koko projektin toimintakauden ajan.

Raportissa kuvataan lisäksi Luustopiirin ja Porinan toteuttama ProVe -mallin mukainen vertaisarviointiprosessi käytännössä. Prosessin eri vaiheet ja käytetyt menetelmät on kuvattu yksityiskohtaisesti. Raportissa nostetaan esiin myös tekijöiden näkemyksiä onnistuneen vertaisarviointiprosessin edellytyksistä sekä siihen vaadittavista resursseista.

ProVe-mallin suunnitelleet ja hankkeissaan mallia testanneet projektipäälliköt kiittävät ProVe -mallin suunnittelussa osan aikaa mukana ollutta Porina-projektin projektisuunnittelija Marjo Hodjua. Lisäksi kiitämme esimiehiämme, jotka ovat mahdollistaneet projektien vähäisten aikaresurssien käytön ennalta suunnittele mattoman arviointitavan luomiseen ja toteuttamiseen.

ProVe-mallin luominen ja sen mukaan toteutettu arviointi on ollut meille yhteinen matka, jonka aikana olemme sekä kehittäneet hankkeemme arviointia että kehittyneet itse projektipäällikön tehtävissämme. Olemme vakuuttuneita siitä, että prosessi on mahdollistanut meille uusien näkökulmien ja kehittämiskohteiden esiin nostamisen omien hankkeidemme työstössä ja samalla olemme saaneet myös kaipaamaamme kollegiaalista tukea.

Lisätietoja ProVe -mallista antavat:

Jenni Tuomela
projektipäällikkö
Suomen Luustoliitto ry
jenni.tuomela@luustoliitto.fi

Kaisa Humaljoki
projektipäällikkö
ADHD-liitto ry
kaisa.humaljoki@adhd-liitto.fi

2. Vertaisarviointi

2.1 Vertaisarviointi menetelmänä

Vertaisuuteen perustuvia arviointimenetelmiä yhdistää se, että niissä osallisten yhteinen oivaltaminen, vahvistaminen ja kasvu ovat toiminnan keskiössä. Vertaisarviointitahojen erilaisuudesta huolimatta vertaisarvioinnin perustana on vertaisuudesta nouseva tasaveroisuuteen perustuva kumppanuus, vuorovaikutus, vaikuttaminen ja oppiminen. Vertaisarviointi sisältää ajatuksen siitä, että tekemisen ja kokemisen kautta syntyvä asiantuntijuus on tärkeää ja että muutostarpeiden havaitsemiseen ja oppimiseen tarvitaan vertaisten tietoja ja kokemuksia peileinä. Pyrkimyksenä on myös tavoittaa tekijöiden kokemuksellista ja usein ”hiljaiseksi” jäävää tietoa, jonka osalliset ovat itse tuottaneet. (Seppänen-Järvelä 2005, 11-13).

Vertaisarvioinnin työtapoja ja menetelmiä on monia. Onkin tärkeää soveltaa niitä joustavasti omiin tarkoituksiin eikä lukkiutua oikeaoppisuuteen. Ensinnäkin tavoitteet ja tarkoitus vaikuttavat paljon siihen, miten vertaismenetelmiä sovelletaan. Vaikka menetelmien piirteet ja soveltamistilanteet ovat erilaisia, niissä kaikissa korostetaan kehittämis-kohteen tai teeman rajaamista, jotta vertaisarvioinnin avulla päästään varmuudella asian ytimeen.

Toinen keskeinen tekijä on alkuanalyysi, jossa tarkastellaan ja arvioidaan omaa toimintaa. Vertaiskehittäminen ja –arviointi ovat mahdollisia vain, kun omat työkäytännöt ovat itselle selvät. Kolmas onnistumisen kannalta ratkaiseva tekijä on sopivan vertaisen kumppanin löytäminen. (Seppänen-Järvelä 2005, 11-13)

2.2 Luustopiirin ja Porinan vertaisarvioinnin tausta

Luustoliiton Luustopiiri- ja ADHD-liiton Porina-projektin projektipäälliköt löysivät toisensa onnekkaiden sattumien johdosta arviointiin liittyvän koulutuksen kahvipöytäkeskustelussa. Aluksi ajatuksena ei ollut vertaisarvioinnin toteuttaminen,

vaan suunnitelmissa oli ainoastaan ”pitää toisensa ajan tasalla” hankkeiden etenemisessä sekä hyvien ideoiden ja käytäntöjen jako kokemuksien karttuessa.

Molemmilla toimijoilla oli kuitenkin toisistaan riippumatta ja aluksi myös toisistaan tietämättä olemassa oleva tarve saada ulkopuolinen näkemys käynnissä olevan hanketoiminnan tarkoituksenmukaisuudesta ja toimivuudesta pienillä resursseilla. Molemmat toimijat halusivat hyödyntää arviointia koko projektin ajan toiminnan kehittämisessä, eikä pelkästään tulosten raportoinnissa projektin loppuvaiheessa. Ostopalveluna teetetyn ulkoisen arvioinnin toteuttamisen haasteina oli molemmissa hankkeissa arviointiin käytettävissä olevat vähäiset taloudelliset resurssit. Lisäksi haasteena oli se, ettei ulkoista arviointia olisi pystytty hyödyntämään ”kanssakulkijana” vaan se olisi käytännössä täytynyt toteuttaa projektin loppuvaiheessa poikkileikkauksen omaisena kuvauksena hankkeen toiminnasta ja tuloksista.

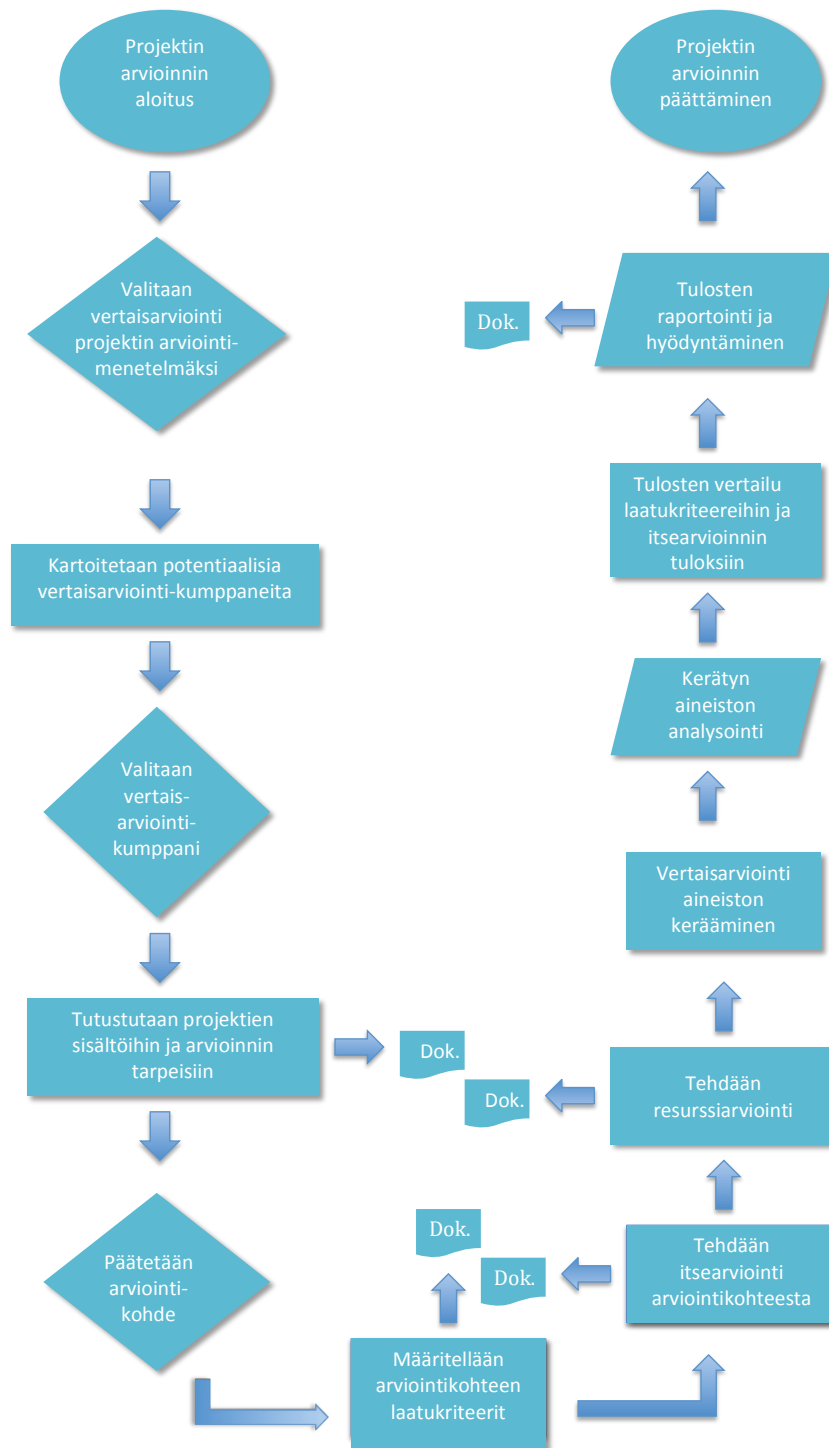
Varsinainen idea vertaisarvioinnin toteuttamiselle lähti liikkeelle siitä, että molemmissa hankkeissa oli olemassa selkeä tarve jollain tasolla ulkopuoliselle arviointitiedolle, joka toimisi itsearviointin tukena ja täydennyksenä, ja joka olisi käytettävissä jo projektin aikana. Luustopiiri- ja Porina-hankkeissa oli molemmissa yhtenä tavoitteena vertaistukitoiminnan kehittäminen ja yhdistysten tukeminen toiminnan kehittämisessä. Vaikka hankkeiden kohderyhmät ovat toisiinsa verrattuina niin ongelmallista kuin ikä- ja sukupuolijakaumaltaan hyvin erilaiset, yhteinen teema löytyi vertaistoiminnan kehittämisestä ja yhdistysten tukemisesta käytännön toteutuksessa.

Tämän tyyppisen vertaisarvioinnin toteutukseen ei löydetty suoraan soveltuvaa valmista mallia. Näin ollen myöhemmin kuvattu vertaisarviointiprosessi on luotu vertaisarviointia tehdessä ja molempien hankkeiden tarpeista lähtevänä.

3. ProVe -mallin prosessikuvaus

Alla on kuvattu ProVe -mallin toteutuminen prosessikuvauksena. Kokemuksemme mukaan vertaisarviointiprosessi kannattaa aloittaa mahdollisimman pian projektin aloittamisen jälkeen. Silloin projektin vastuuhenkilöt saavat käyttöönsä arviointiprosessin tuottamaa materiaalia koko projektin toimintakauden aikana ja pystyvät hyödyntämään arviointia toimintamenetelmiä kehitettäessä. Lisäksi kollegiaaninen tuki mahdollistuu koko projektin toimintakauden ajan.

Kuvio 1. ProVe -mallin prosessikuvaus projektin vastuuhenkilön näkökulmasta

4. Prove -mallin käytännön sovellus Luustopiiri- ja Porina-projektien vertaisarvioinnissa

4.1 Vertaisarvioinnin kohteena oleva toiminta

4.1.1 Luustopiiri-projekti

Luustoliiton Luustopiiri-projektin on Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) rahoittama kolmivuotinen (2013-2015) hanke. Hankkeen tavoitteena on tukea luustokuntoutujaa tarjoamalla oikeaa ja ajanmukaista tietoa sairaudesta sekä osaamista ja tukea omahoitoon. Lisäksi hankkeessa levitetään luustoterveyteen liittyvää tietoa sekä tuetaan jäsenyhdistyksiä kehittämään toimintaansa. Luustopiiri-hankkeessa on tarkoituksena vahvistaa liiton jäsenyhdistysten toimintaa, jotta luustokuntoutujat saavat tätä kautta tukea omahoitoonsa. Yhdistykset toimivat myös tärkeässä roolissa luustotiedon levittämässä omalla alueellaan ja yhdistysten yhteistyötä alueen ammattilaisten kanssa pyritään tiivistämään. Osteoporoosin omahoitoon liittyvän perustiedon välittämiseen sekä vertaistuen mahdollistamiseksi käynnistetään Luustopiiri-ryhmätoimintaa hankkeeseen mukaan lähteissä yhdistyksissä. Luustopiiri-ryhmä on suljettu ryhmä, joka kokoontuu viisi kertaa. Kussakin tapaamisessa on teema, jota käsitellään ensin asiantuntijan alustuksen kautta sekä sen jälkeen vertaiskeskustelun keinoin. Jokainen tapaaminen sisältää myös joko ammattilaisen tai liikunnan vertaisohjaajan vetämisen, osteoporoosia sairastavalle soveltuvan, lyhyen liikuntatuokion.

4.1.2 Porina-projekti

Porina – projekti on ADHD-liiton projekti, jossa kehitetään adhd-oireisten aikuisten (>17v.) vertaistukea vuosina 2013–2015 (RAY:n rahoitus). Projektin tuotoksena syntyy Vertsikka-malli, jossa kuvataan ADHD-liitossa tapahtuva vertaistoiminta prosessikuvauksena. Malli sisältää myös vertaistoiminnassa tarvittavan materiaalin, vertaisohjaajakoulutuksen sekä vertaisryhmäohjaajille tarjotun työnohjauksellisen tuen kuvaukset. Projektin aikana peruste-

taan uusia adhd-oireisten aikuisten vertaisryhmiä valtakunnallisesti sekä järjestetään yksittäisiä vertaistuki-iltoja ja –tapahtumia. Projektin tavoitteena on lisäksi tukea jäsenyhdistyksiä vertaistuen toteuttajana, tiivistää yhteistyötä eri ammattilaisryhmien kesken sekä lisätä tietoisuutta aikuisten adhd:sta erilaisten tilaisuuksien, koulutuksien sekä median välityksellä.

4.2 Luustopiiri- ja Porina-projektin vertaisarvioinnin tavoitteet ja tarkoitus

Hankkeiden välisen vertaisarvioinnin tarkoituksena oli:

1. selvittää, onko hankkeessa kehitetty vertaistoiminnan muoto tarkoituksenmukainen?
2. selvittää, millainen merkitys hanketyöntekijän tarjoamalla tuella on yhdistysten vertaistoiminnan toteutuksessa?

Vertaisarvioinnin tavoitteena oli:

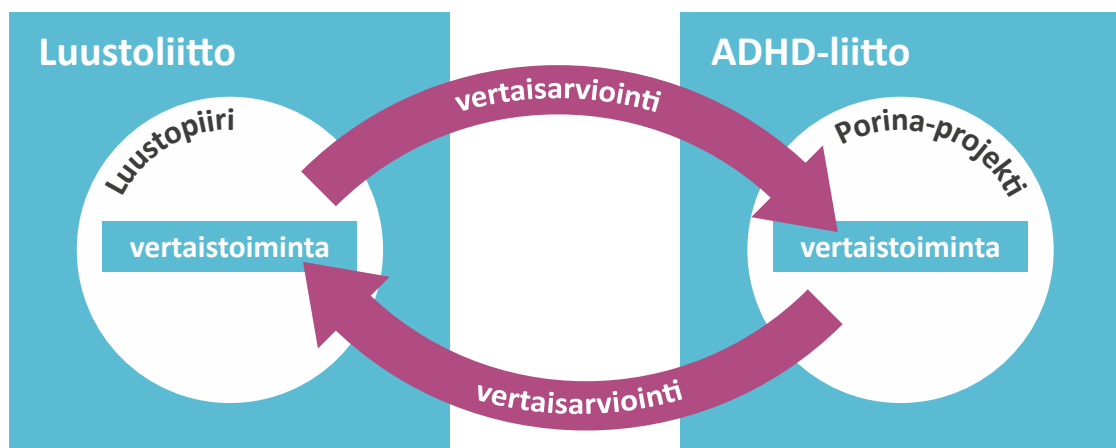
1. tarjota ajantasaista arviointitietoa hankkeiden työntekijöille toiminnan kehittämiseksi koko hankeprosessin ajan
2. tuottaa ulkoista arviointitietoa toiminnan tarkoituksenmukaisuudesta ja tuloksellisuudesta tulevaa raportointia varten
3. mahdollistaa projektipäälliköiden keskinäinen kollegiaalinen tuki

4.3 Vertaisarvioinnin toteutus

4.3.1 Vertaisarvioinnin eteneminen

Luustopiiri- ja Porina-projektien vertaisarviointiprosessia on luotu rinta rintaan vertaisarviointia toteutettaessa. Vertaisarvioinnin prosessia ei siis päätetty etukäteen ennen vertaisarvioinnin aloittamista vaan käytännössä arviointiprosessissa on edetty vaihe kerrallaan hankkeiden sen hetkisiin

tai sillä hetkellä arvioituihin tuleviin tarpeisiin perustuen. Keskeisiä elementtejä vertaisarvioinnin toteutuksessa ovat olleet koko arviointiprosessin ajan kehittyminen, vastavuoroisuus, oppiminen sekä luottamus.

Vertaisarvioinnin eteneminen on kuvattu alla vaiheittain.

1. Sopivan vertaisarviointikumppanin löytäminen

Molemmilla projekteilla oli olemassa tarve saada ulkopuolista arviointitietoa kustannustehokkaasti. Sattuman toisiinsa tutustuttamat kaksi projektipäällikköä totesivat, että heidän luotsaamillaan hankkeilla oli riittävästi yhteistä mutta myös riittävästi eroa vertaisarvioinnin toteuttamiseksi.

2. Suunnitelman luominen ja arviointikohteen määrittäminen

Projektipäälliköt tutustuivat ensin toistensa taustaorganisaatioiden toimintaan sekä projektien sisältöihin. Konkreettisesti tämä tapahtui hankehakemuksiin, toimintakertomuksiin ja arviointisuunnitelmiin perehtymällä sekä haastatteleamalla. Projektipäälliköt sekä projektityöntekijä sopivat yhteisistä työskentelytavoista. Lisäksi määriteltiin

yhdessä arvioinnin kohde, joka tässä vertaisarvioinnissa oli hankkeiden rooli vertaistoiminnan kehittämisen sekä yhdistysten tukeminen vertaistoiminnan toteutuksessa.

3. Arviointikohteen laadun kriteerien/indikaattoreiden määrittäminen

Projektipäälliköt sekä Porina-projektin toinen työntekijä määrittelivät ensin projektikohtaisesti ja sitten reflektoiden yhdessä arvioitavan kohteen laadun kriteerit eli näkemyksensä kysymykseen ”mitä on laadukas vertaistoiminta?”.

4. Itsearviointi kehittämiskohteesta

Projektipäälliköt ja projektityöntekijä tekivät itsearviointin vertaisarvioinnin kohteesta SWOT-analyysin avulla (RAY 2015).

5. Resurssiarviointi

Projektipäälliköt ja projektityöntekijä arvioivat toimintaan vaadittavat resurssit. Käytännössä vastattiin kysymykseen “mitä järjestöt tarvitsevat ylläpitääkseen vakituista ja laadukasta vertaistoimintaa, mikäli hankkeen puitteissa tehtävää työtä tekisi vakituinen henkilö?”.

6. Vertaisarviointiaineiston kerääminen

Projektipäälliköt ja projektityöntekijä päättivät arviointiaineiston keruutavan ja valitsivat arvioinnin kohderyhmän. Arvioinnin kohderyhmäksi valikoitui hanketoiminnan hyvin tuntevat toimijat (ohjausryhmän jäsenet, liittojen toiminnanjohtajat sekä vertaisryhmien vetäjät).

7. Aineiston analysointi

Projektipäälliköt analysoivat vertaisryhmän tapaamisen observoinnin sekä haastatteluaineiston tulokset.

8. Tulosten vertaaminen yhteisiin laatukriteereihin sekä itsearviointin tuloksiin

Projektipäälliköt arvioivat arviointiaineiston analysoinnista saatuja tuloksia yhteisiä laatukriteereitä ja SWOT-analyysiä hyväksikäyttäen.

9. Raportointi ja vertaisarviointiprosessin arviointi

Projektipäälliköt tuottivat toisilleen vertaisarviointiraportin hyödynnettäväksi toiminnan kehittämisessä ja raportoinnissa. Lisäksi vertaisarviointiprosessista tuotettiin kuvaus, jota hyödynnetään jatkossa hanketyön kehittämisessä molemmissa organisaatioissa.

4.3.2 Vertaisarvioinnissa käytetyt tiedonkeruumenetelmät

Vertaisarvioinnin aineistonkeruu päätettiin toteuttaa haastattelun sekä observoinnin avulla. Aineistonkeruumenetelmät hahmottuivat vasta kohtuullisen myöhäisessä vaiheessa prosessia, sillä sopivat tiedonkeruumenetelmät hahmottuivat arviointikysymysten tarkennuttua ja itsearviointin työstön aloittamisen jälkeen. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysin periaatteita noudattaen.

4.3.2.1 Tutustuminen

Vertaisarviointia aloittaessa oli tärkeä tutustua arviointikohteena olevaan järjestöön, sen toimintamuotoihin sekä sisältöön. Projektipäälliköiden oli myös tarpeellista perehtyä työn kohteena olevan kuntoutuja-ryhmän sairauden tuomiin erityispiirteisiin sekä haasteisiin. Lisäksi oli tärkeä perehtyä vertaisarviointikumppanin projektin tavoitteisiin, menetelmiin tavoitteiden saavuttamiseksi, käytävissä oleviin resursseihin sekä muihin toimintaan oleellisesti vaikuttaviin tekijöihin.

Projektipäälliköt esittelivät toisilleen taustaorganisaatioiden toiminnan, kohderyhmän erityispiirteitä sekä projektien sisältöä toisilleen ensimmäisten tapaamisten aikana. Lisäksi projektipäälliköt tutustuivat toistensa hankehakemuksiin sekä toimintakertomuksiin. Jokainen tapaaminen on sisältänyt käytännössä toimintaan tutustumista, sillä arviointia suunniteltaessa ja toteutettaessa myös projektien sisällöt ovat tulleet konkreettisesti aiempaa tutummaksi.

4.3.2.2 Haastattelu

Haastattelu on tiedonkeruun muoto, joka eroaa tavanomaisesta keskustelusta siinä, että haastattelu tähtää systemaattisesti informaation keräämiseen. Se on siten ennalta suunniteltua päämäärähakuista toimintaa. Strukturoidussa haastattelussa kysymykset esitetään ennalta sovitussa järjestyksessä ja vastausvaihtoehdot on määriteltä. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat, mutta haastateltavat voivat vastata kysymyksiin omin sanoin. (Hirsjärvi ja Hurme 2000)

Vertaisarvioinnin tiedonkeruussa toteutettu haastattelu sisälsi sekä strukturoidun osion (vastausvaihtoehdot asteikolla 1-5) sekä puolistrukturoidun osion, jossa haastateltavat saivat vastata määritellyssä järjestyksessä esitettyihin kysymyksiin omin sanoin.

Projektipäälliköt määrittivät oman hankkeensa osalta haastateltavat henkilöt, jotka heidän käsityksensä mukaan tunsivat hanketoiminnan sisältöä

ja pystyivät siten arvioimaan sen tarkoituksenmukaisuutta sekä tarpeellisuutta. Haastateltavat henkilöt olivat hankkeen ohjausryhmän jäseniä, liitteen toiminnanjohtajat sekä vertaisryhmien vetäjiä/vastuuhenkilöitä. Kaikilta haastateltavilta kysyttiin neljä strukturoitua arviointikysymystä sekä perustelut vastauksille puolistrukturoiduilla kysymyksillä. Haastatteluja ei nauhoitettu eikä siten myöskään litteroitu. Haastattelija teki muistiinpanot vastauksista. Osa vastaajista halusi vastata kysymyksiin sähköpostitse.

4.3.2.3 Vertaiskäynti

Vertaiskäynnillä tarkoitetaan tutustumis- tai opintokäyntiä, jonka tavoitteena on arvioida omaa toimintaa suhteuttamalla sitä vertaiskumppanin toimintaan. Tutustuttavaa toimintaa havainnoidaan systemaattisesti eli etukäteen on sovittu, mihin kiinnitetään erityisesti huomiota ja mitä tilanteessa kysytään. (Seppänen-Järvelä 2005). Vertaiskäynti eroaa benchmarkingista merkittävimmit osin siinä, että kumppaniksi ei haeta parasta mahdollista esimerkkiä miltä tahansa sektorilta vaan vertainen, joka on kiinnostunut samanlaisten asioiden kehittämisestä (Hellsten ym. 2005, 35)

Kehittävässä vertaiskäynnissä on myös ulkoisen arvioinnin piirteitä. Vertaisarviointikumppani on usein organisaation ulkopuolelta ja arvioinnin keskiössä on oman toiminnan näkyväksi tekeminen muille. Kehittävä vertaiskäynti voi toimia siis porttana ulkoiselle arvioinnille. Kehittävä vertaiskäynti ei ole kuitenkaan arvosanan tai lausunnon antamista kumppanin toiminnasta, vaan kehittämiseen osallisuuva tasavertainen subjekti. (Hellsten ym. 2005, 35)

Projektipäälliköt tutustuivat arvioinnin kohteena olevaan toimintaan osallistumalla yhteen vertais-tukiryhmän tapaamiseen. Vertaiskäynnillä tarkkailtavat ja kysyttävät asiat oli määritelty ja sovittu yhdessä etukäteen.

4.3.2.4 Sisällönanalyysi ja aineiston arviointimenetelmät

Haastatteluaineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin periaatteita mukaillen. Analyysin tarkoituksena oli tiivistää ja koota haastattelujen avulla kerätty aineisto. Aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin kuuluu aineiston pelkistäminen eli redusointi, aineiston ryhmittely eli klusterointi ja aineiston teorisointi eli abstrahointi (Tuomi – Sarajärvi 2009).

Aineiston pelkistämisen tarkoituksena on karsia aineistosta tutkimuksen kannalta epäolennainen pois. Aineiston pelkistäminen tapahtui käytännössä yhtäaikaaisesti tiedonkeruun kanssa, sillä haastateltava kirjasi ylös suorat lainaukset, joissa haastateltava käsitteli haastattelukysymyksissä esiin nostettuja teemoja. Tämän jälkeen vastaukset ryhmiteltiin. Ryhmittelyssä pelkistetyistä aineistosta etsittiin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia ja muodostettiin niiden perusteella vastausten teemat. Ryhmittelyn tarkoituksena oli luoda alustavia kuvauksia tutkimuskohteesta, ja se toimii apukeinona kerätyn aineiston tiivistämiseen (Tuomi – Sarajärvi 2009). Lopuksi teemojen perusteella tehtiin aineiston teorisointi.

Observoinnissa tehdyt havainnot ja johtopäätökset kuvattiin auki vertaisarviointiraporttiin tiivistetysti. Raportoidessa huomioitiin havainnoitavan tilanteen kokonaisuus sekä konteksti.

5. Arviointia ProVe-mallin toimivuudesta käytännössä

5.1 Toteutuneen vertaisarvioinnin eri näkökulmat

Näkökulmataulukko

Toimijat			
Asiakasnäkökulma	Ammattilaisnäkökulma	Organisatorinen näkökulma	Poliittis-hallinnollinen näkökulma
Projektien ohjausryhmät, hankkeiden taustaorganisaatioiden päättäjät eli hallitus ja liittokokous, rahoittaja (RAY), hankkeiden projektipäälliköt, hankkeiden vertaistoimijat.	Projektien projektipäälliköt	Projektien taustaorganisaatiot	RAY
Tehtävät ja työnjako			
Asiakasnäkökulma	Ammattilaisnäkökulma	Organisatorinen näkökulma	Poliittis-hallinnollinen näkökulma
Projektien ohjausryhmät ja taustaorganisaatioiden edustajat antavat tietoa ja näkemyksensä vertaisarvioinnin toteuttamisen tarpeista ja perustaksi.	Projektien projektipäälliköt toteuttavat vertaisarvioinnin konkreettisen suunnitelman, aineistonkeruun, tulosten analysoinnin sekä raportoinnin. Arviointitietoa hyödynnetään projektin toimintaa kehittämällä koko prosessin ajan.	Projektien taustaorganisaatiot mahdollistavat työntekijöiden resurssit arvioinnin toteutukseen. Lisäksi taustaorganisaatioiden muut työntekijät tarjoavat tarvittavaa aineistoa arvioinnin toteuttamiseksi.	Projektien rahoittaja mahdollistaa arviointiin vaadittavat resurssit.
Tiedot, taidot ja välineet			
Asiakasnäkökulma	Ammattilaisnäkökulma	Organisatorinen näkökulma	Poliittis-hallinnollinen näkökulma
Projektien ohjausryhmillä sekä taustaorganisaatioiden edustajilla tulee olla hyvä kokonaiskuva arvioimansa projektin sisällöstä ja käytännön toteutuksesta sekä esiin nousseista haasteista ja kehittämiskohdista. Arvioinnin kohde on siis tunnettava hyvin.	Hankkeiden projektipäälliköillä tulee olla tiedolliset ja taidolliset valmiudet toteuttaa arviointia yleisesti hyväksyttyjen periaatteiden mukaan, sovittuja menetelmiä hyödyntäen. Projektipäälliköillä tulee olla myös riittävät valmiudet tulosten analysointiin ja raportointiin.	Projektien taustaorganisaatioilla tulee olla valmiudet hyödyntää arvioinnin kautta saatua tietoa.	Projektien rahoittajalla tulee olla valmiudet hyödyntää arvioinnin kautta saatua tietoa projektin tuloksellisuuden arvioinnissa ja jatkorahoituksen arvioinnissa.
Lait ja asetukset			
Asiakasnäkökulma	Ammattilaisnäkökulma	Organisatorinen näkökulma	Poliittis-hallinnollinen näkökulma
	Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994 Yhdistyslaki 503/1989	Yhdistyslaki 503/1989	Laki raha-automaattiavustuksista 1056/2001 Valtioneuvoston asetus Raha-automaattiyhdistyksestä 1289/2011 Valtioneuvoston asetus Raha-automaattiyhdistyksestä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 452/2014
Periaatteet ja säännöt			
Asiakasnäkökulma	Ammattilaisnäkökulma	Organisatorinen näkökulma	Poliittis-hallinnollinen näkökulma
Avoimen ja rehellisen näkemyksen antaminen arviointiin tarvittavan tiedon keruussa.	Vaitiolovelvollisuus arvioinnin toteutuksessa esiinnoituksesta vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvista asioista. Arvioinnin kohteena olevaan toimintaan osallistuvien henkilöiden kunnioittava kohtaaminen.	Saadun arviointitiedon asianmukainen käsittely.	Saadun arviointitiedon asianmukainen käsittely.
Talous			
Asiakasnäkökulma	Ammattilaisnäkökulma	Organisatorinen näkökulma	Poliittis-hallinnollinen näkökulma
Vertaisarviointi edellyttää asiakkailta resursseja tiedon keruuseen sekä tuloksiin tutustumiseen käytettävän työajan muodossa.	Ammattilaiset käyttävät arviointiin työaikaansa.	Taustaorganisaatio panostaa resursseja työntekijöiden vertaisarviointiin käyttämän työajan muodossa sekä materiaalikulujen muodossa.	Rahoittaja viime kädessä rahoittaa työntekijöiden vertaisarviointiin käyttämän työajan kustannukset sekä materiaalikulut.

5.2 Vertaistoimijoiden arvio ProVe-mallin toimivuudesta

Vahvuudet	Heikkoudet
• selkeä ja yksinkertainen arviointimalli • mahdollista toteuttaa vähäisillä resursseilla (edullinen, vähäiset aika- ja henkilöresurssit) • prosessityöskentely mahdollistaa tulosten hyödyntämisen ja toiminnan uudelleen suuntaamisen tarvittaessa koko projektin toimintakauden ajan • ProVe -mallia on helppo soveltaa monenlaisten projektien tarpeisiin • ProVe -mallin käyttö lisää eri järjestöjen ja projektien välistä yhteistyötä • projektipäälliköt saavat toisistaan kollegiaalista tukea	• haavoittuvainen vähäisten henkilöresurssien vuoksi • arviointi on osittain subjektiivinen • uuden arviointimallin haltuunotto vaatii perehtymistä
Mahdollisuudet	Uhat
• mahdollisuus saada resurssitehokkaasti ulkopuolinen arviointi • mahdollistaa projektin toiminnan arvioinnin ja kehittämisen koko projektin toimintakauden ajan • ProVe -mallin käyttö voi tuottaa projektille täysin uusia toimintamuotoja • ProVe -mallin käyttö voi mahdollistaa RAY:n projektiarviointikäytäntöjen yhtenäistämisen	• tietoisuus ProVe -mallin mahdollisuuksista ei tavoita järjestöjä ja projektitoimijoita • vertaisarvioijien yhteistyö ei suju • vertaisarvioinnilla saatuja tuloksia ei huomioida esim. jatkorahoitusta päätettäessä. • Vertaisarviointia ei arvosteta samassa määrin kuin varsinaista ulkoista arviointia

6. Vertaisarviointiin käytetyt resurssit

6.1. Aika- ja henkilöstöresurssit

Keskeisin kustannuksia aiheuttanut tekijä vertaisarvioinnin toteutuksessa on ollut projektityöntekijöiden (2-3 henkilöä) käyttämä työaika. Projektipäälliköt arvioivat muistiinpanoihinsa perustuen vertaisarvioinnin toteuttamiseen käyttämänsä aikaa. Luustopiiri-hankkeen projektipäällikkö arvioi käyttäneensä aikaa yhteensä 48 tuntia ja Porina-projektin projektipäällikkö sekä projektisuunnittelija yhteensä noin 65 tuntia.

6.2. Taloudelliset resurssit

Projektipäällikön työajan tuntikustannus laskennallisena arviona on 33 euroa eli työaikaresurssin kustannuksia syntyi Luustoliitolle noin 1584 € ja Porina-projektille noin 2145 €. Muita kustannuksia olivat tulostuskulut ja matkakulut, yhteensä noin 100€/projekti.

7. Pohdinta

Luustoliiton Luustopiirin sekä ADHD-liiton Porina-projektin yhdessä toteuttama vertaisarviointi täytti meidän sille asettamamme tavoitteet. Prosessin aikana projektit saivat toisiltaan ulkopuolisen näkemyksen sekä projektityöntekijät toisiltaan toimintaa kehittävää palautetta vertaistoiminnan kehittamisestä sekä toteuttamisesta. Vertaisarviointi oli mahdollista huolimatta siihen budjetoiduista vähäisistä resursseista. Lisäksi projektipäälliköt saivat toisiltaan kollegiaalista tukea projektin läpi viemiseen. Vertaisarviointia toteuttaessa kehitettiin samalla ProVe -malli.

Vertaisarvioinnin onnistumista tuki **projektien samankaltaisuus**. Molempien projektien tavoitteena on kehittää vertaistoimintaa, joten yhteisen arviointikohteen valitseminen oli helppoa. Projektien toiminta-aika (vuodet 2013–2015) sekä rahoittajan (RAY) vuosikello ovat molemmilla samat. Lisäksi projektien kokonaisresursointi on hyvin samankaltainen (1-2 työntekijää sekä projektin budjetti). Myös **vertaisarviointikumppanin valinta** onnistui mielestämme erinomaisesti ja toteuttajien (projektipäälliköt sekä projektityöntekijä) yhteistyö sujui

mallikkaasti. Lisäksi projektipäälliköt kokivat saavansa täyden **tuen taustajärjestöiltään**. Yhdistävät tekijät ja taustatuki edesauttavat vertaisarvioinnin onnistumista. Tulevaisuudessa olisikin mielenkiintoista tutkia, kuinka ProVe -mallia pystyy hyödyntämään projektien välillä, joilla on enemmän eroavaisuuksia toiminnan sisällössä sekä resursoinnissa.

Vertaisarvioinnin toteutuksessa haasteena oli siihen tarvittavan **aikaresurssin löytäminen**. Porina-projektissa vertaisarviointia työstivät sekä projektipäällikkö että projektityöntekijä (osan aikaa), ja Luustopiiri-hankkeessa vertaisarviointia työsti ainoastaan projektipäällikkö. Yleisesti ottaen 1-2 työntekijän hankkeissa projektin arvokkain resurssi on työntekijöiden käytettävissä oleva aika, ja sen löytäminen vertaisarvioinnin toteuttamiseen halutulla tasolla on ollut välillä haasteellista. Toisaalta arviointiin on joka tapauksessa varattava työntekijöiden aikaresurssia, käytettiinpä sitten mitä tahansa arviointitapaa. Vertaisarvioinnin toteutus on myös tarjonnut kaivattua **kollegiaalista tukea**, jonka saaminen pienin henkilöstöresurssein toimivissa järjestöissä ja projekteissa on hankalaa.

Vertaisarviointi tarjoaa osapuolille ulkopuolisen tahon näkemyksen arvioinnin kohteesta sekä asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Tämän tyyppinen vertaisarviointi on kuitenkin aina jossain määrin subjektiivista, koska arvioinnin luonteesta johtuen sitä ei voida toteuttaa missään määrin sokkoutetusti eli siten, että arvioinnin osapuolet eivät tiedä toisiaan. Sopivan vertaisarviointikumppanin valinta on ensiarvoisen tärkeää arvioinnin onnistumisen turvaamiseksi. Arviointikumppaneiden välillä on oltava täysi luottamus siitä, että arviointia toteutetaan yhteisten periaatteiden mukaan reilussa hengessä. Arvioinnin toteuttajien on pystyttävä arvioimaan toisiaan kriittisesti ja antamaan rakentavaa palautetta sekä kehittämisideoita kaikissa arvioinnin vaiheissa avoimesti. Arvioinnin objektiivisuutta lisää mielestämme se, että arviointikumppanit eivät tunne toisiaan entuudestaan. Toisaalta arviointikumppanin valinta olisi varmasti helpompaa, mikäli toistensa työtavat jo entuudestaan tuntevat henkilöt haluaisivat lähteä toteuttamaan vertaisarviointia.

Luustopiiri- ja Porina-projektien projektipäälliköt eivät tunteneet toisiaan entuudestaan, vaan tutustuivat toisiinsa sattumalta arviointiin liittyvän koulutuksen kahvitauolla. Tämän vertaisarviointiprosessin käynnistymisessä hyvä onni ja intuitio toimivat merkittävässä roolissa. Mielestämme projektien rahoittajat ja esimerkiksi kattojärjestöt voisivat harkita resurssiensa puitteissa potentiaalisten vertaisarviointikumppaneiden yhteensaattamista systemaattisesti.

Saamamme kokemuksen perusteella suosittelemme vertaisarviointia ProVe -mallia hyödyntäen. ProVe -mallin käyttö on kustannustehokasta, joten se mahdollistaa kaikenlaisille projekteille ulkopuolisen arvioinnin hyödyntämisen. Vertaisarviointia toteuttaessa projektipäälliköt oppivat toisiltaan ja saavat kollegiaalista tukea. Vertaisarvioinnin tuottaman tiedon avulla projektien toiminta ja resurssit pystytään kohdentamaan mahdollisimman hyvin projektien tavoitteita tukeväksi sekä kohderyhmän hyvinvointia lisääväksi.

8. Tekijöiden johtopäätökset

- Projektien välisen vertaisarvioinnin toteuttaminen ProVe-mallilla on toimiva arvioinnin muoto, joka tarjoaa sekä ulkopuolisen tahon näkemyksen arvioinnin kohteesta, että kollegiaalista tukea koko vertaisarviointiprosessin ajan.
- Vertaisarvioinnin toteuttaminen ProVe-mallilla on kustannustehokasta.
- Vertaisarvioinnin prosessimuotoisuus mahdollistaa arviointitiedon hyödyntämisen koko prosessin ajan toiminnan kehittämisessä
- Vertaisarviointi voi tuottaa projektiin täysin uusia toiminnan muotoja
- Vertaisarviointia ProVe-mallilla voi suositella kaikille projektityötä tekeville tahoille, jotka ovat kiinnostuneita oman toimintansa jatkuvasta kehittämisestä
- Sopivan vertaisarviointikumppanin valinta on avainasemassa ProVe-mallin mukaisen arvioinnin onnistumisen kannalta
- Vertaisarviointi tarvitsee riittävät aikaresurssit

Lähteet

- Hellsten Kristiina, Outinen Maarit, Holma Tupu. 2005. Kehittävä vertaiskäynti. Teoksessa Seppänen-Järvelä Riitta (toim.) Vertaismenetelmät kehittävän arvioinnin välineinä. Hyvät käytännöt menetelmäkäsikirjat. Helsinki: Stakes. s. 35-43
- Hirsjärvi Sirkka, Hurme Helena. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- RAY. 2015. Itsearviointi toiminnan kehittämisen välineenä. Internet-lähde: <https://www.ray.fi/sites/default/files/emmi_mediabank/Itsearviointiopas.pdf>. Viitattu 9.4.2015.
- Seppänen-Järvelä Riitta. 2005. Vertaisuuteen perustuvat kehittämis- ja arviointimenetelmät: Innovatiivisia ratkaisuja. Teoksessa Seppänen-Järvelä Riitta (toim.) Vertaismenetelmät kehittävän arvioinnin välineinä. Hyvät käytännöt menetelmäkäsikirjat. Helsinki: Stakes. s. 11-13.
- Tuomi, J. – Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Suomen Luustoliitto ry

Suomen Luustoliitto ry on valtakunnallinen kansanterveys-, potilas- ja liikuntajärjestö, joka yhdessä jäsenyhdistystensä kanssa edistää kansalaisten luustoterveyttä ja yleistä hyvinvointia. Luustoliiton tarkoituksena on lisätä tietoutta luustosta sekä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa vähentää osteoporoosin, kaatumisten ja luunmurtumien ilmaantuvuutta. Luustoliitto pyrkii turvaamaan luustokuntoutuville varhaisen tutkimuksen, hyvän hoidon ja toimivan kuntoutuksen.

ADHD-liitto ry

ADHD-liitto toimii adhd-jäsenyhdistystensä valtakunnallisena kattojärjestönä. Yhteistyössä jäsenyhdistystensä kanssa liitto toiminnallaan edistää adhd-oireisten henkilöiden ja heidän läheistensä hyvinvointia ja kehittää palvelujärjestelmää oikeudenmukaisemmaksi.

